

A CS. ÉS KIR. DUNA-FLOTTILLA 1917-BEN

2. rész

A *Haditörténelmi Közlemények* 2024. évi utolsó számában jelent meg e tanulmány első része, mely a császári és királyi Duna-flottilla 1917. évi tevékenységét június 30-áig mutatta be.¹ Jelen írásban az 1917. júliustól decemberig tartó időszak eseményeit ismertetem.

A TEMES monitor újbóli szolgálatba állítása

A Duna-flottilla az első jelentős veszteségét 1914. október 23-án szenvedte el, amikor a flottilla zászlóshajója, a TEMES monitor a Száván, a Grabovci-sziget közelében aknára futott és elsüllyedt. Személyzetéből 31-en vesztették életüket. A TEMES kiemelésére csak azután lehetett gondolni, hogy a Száva szerb partja is a központi hatalmak kezére került. Amikor a jég- és az időjárás viszonyok már megengedték, 1916. március 23-án megvizsgálták a roncsot. Megállapították, hogy a monitor hét kilométerrel Sabač alatt fekszik, 120 méterre a Grabovci-szigettől, a folyó közepén, orral folyásirányban, hét méter mélyen. A léc a hajó jobb oldalán elöl, a 10. és a 20. borda között volt. Az áramlás addigra körülbelül 760 köbméter homokot hordott be a hajótestbe, amely köré valóságos homokzátonyt épített, teljességgel beékelve azt.

Miután folyón ilyen nehéz hajót azelőtt nem emeltek ki, ki kellett hozzá találni a megfelelő technikát. Két 1000 tonnás uszályt horgonyoztak le a roncs két oldala mellett, és keresztbe 62 darab 27–32 méter hosszú fenyőtörzset fektettek át rajtuk. Ez a faszerkezet szolgált alapul a 22 darab kézzel, rudakkal mozgatott, függőleges csavarmenetes emelőnek. Két kisebb uszályon az egyéb anyagokat és az emeléshez szükséges személyzetet helyezték el. Az emeléshez elhozták az Adriáról a HERKULES műszaki-mentőgőzös² egyik nagy teljesítményű motoros szivattyúját is. A monitor két oldalán elhelyezett 11-11 emelőhöz a roncs alatt búvárok segítségével áthúzott emelőláncokat kötöttek. A roncsot helyiségről-helyiségre kellett szigetelni, a homokot pedig fáradtságos kézimunkával vödörrel merték ki a hajótestből.³

Később az alacsony vízállás lehetővé tette, hogy a felépítményt lebontsák, illetve a bal oldali lövegtornyot, valamint a hátsó tarackot leszereljék. A robbanás által

¹ Krámlí 2024.

² Az 1500 tonnás HERKULES műszaki-mentőgőzös 1910-ben épült a Danubius fiumei hajógyárában a haditengerészet részére.

³ Prasky 2004. 94. o.

A Duna-flottilla tevékenységének színtere 1917-ben (Csákvári Kristóf)

ledobott jobb oldali lövegtornyot is kiemelték. Az első megemelési kísérlet csődöt mondott, mivel az orrnál három fenyőtörzs eltört. Ezek cseréje és az egész faszervezet megerősítése után, 1916. június 26-án folyamatos szivattyúzás közben a 66 ember által

hajtott 22 emelő segítségével sikerült kiemelni a TEMES-t. A hajótestet felkészítették a vontatásra, felvonták a hadilobogót, majd a Magyar Folyam- és Tengerhajózási Rt. (MFTR) CSERHALOM gőzöse Belgrádba vontatta. A felvirágozott monitor fedélzetére Belgrádban a vasúti hídról egy babérkoszorút eresztettek le. A TEMES augusztus 7-én indult el a szerb fővárosból, és augusztus 17-én érkezett meg Budapestre, a Danubius hajógyárba, ahol tizenkét évvel korábban vízre bocsátották. Augusztus 21-e és 25-e között a hajót részletesen átvizsgálták, majd 27-én ünnepélyes fogadást rendeztek a hajógyárban, melyen Károly főherceg, a trónörökös is részt vett.

A TEMES-t nemcsak újjáépítették, de részben át is építették. Mivel a kazánok és a gépek épen vészelték át a víz alatt töltött több mint másfél esztendő, ezeket megtartották. Miután a gépezetet ideiglenesen kiszerezték, a parancsnoki torony mögött a hajótestet kettévágták, és egy közel háromméteres toldást építettek be. Ez egy újabb aknára futás esetére tartalék felhajtóerőt biztosított. A vízkiszorítás így 470 tonnára növekedett.⁴ A felépítmény, a lövegtornyok és a gépek valamivel hátrébb kerültek, így a hajóorr alakja az eredetihez képest megváltozott. A monitort új, nagyobb teljesítményű gőz- és benzindinamókkal szerelték fel. A kazánház és gépház elektromos ventilátoros szellőztetést kapott, a nagyméretű szellőzőkürtők így eltűntek a hajóról. A ventilátorok a felépítmény tövében páncélozott zsáluk mögött kaptak helyet. A drén-vezetékeket is kicserélték, a rendszert korszerűsítették. Az eredeti, elbontott felépítményt kisebbre cserélték. Ennek tetejére már nem kerültek vissza a 4,7 cm-es gyorstüzelő ágyúk. A monitor eredeti fegyverzetéből csak a két egyes lövegtoronyban lévő 12 cm-es ágyút hagyták meg. Az eredeti, 12 cm-es tarack helyett hátra egy kisméretű felépítményt építettek, e mögött és ennek a tetején egy-egy 9 cm-es L/45 légvédelmi ágyú került elhelyezésre, páncélvédelemmel ellátva. Az első és a hátsó felépítmény két oldalára összesen négy, forgatható páncéltoronyban elhelyezett géppuskát szereltek. A TEMES így alkalmassá vált légvédelmi feladatokra, és harcértéke jelentősen megnövekedett. A hajót 1917. január 18-án bocsátották újra vízre, az új uralkodó, I. (IV.) Károly jelenlétében. A monitoron a javítási és átépítési munkákat 1917. április 23-án fejezték be.⁵

Ahogy a TEMES újbóli szolgálatba állításának ideje közeledett, 1917. május 9-én a TEMES (II) monitort BOSNA névre keresztelték. A Duna-flottilla 1917. június 20-án vette át a TEMES-t Budapesten. A monitor rögtön elhagyta völgyemenetben a magyar fővárost, az ilyenkor szokásos átvételi próbajáratokat június 25-éig, menet közben hajtva végre. Az újjáépített TEMES 1917. június 30-án Turnu-Severinben csatlakozott a flottillához.⁶

⁴ Több helyütt 570 tonnát írnak, de ez egy ekkora méretű toldat esetén túlzás. A beépített toldat valójában kb. 30 tonnás plusz vízkiszorítást eredményezett.

⁵ Prasky 2004. 96. o.

⁶ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1004.”

A Duna-flottilla tevékenysége 1917. július–szeptember folyamán

Július első felében a galați-i román és orosz tüzérség egyre hevesebben lőtte a Chi-ciul-szigetet, feltehetően azért, hogy az aknazárát védő egységeket elkeressék onnan. Emellett azt feltételezték, hogy ezzel akarják megakadályozni a szigettől lefelé létesített saját aknazár felszedését. A TEMES július 3-án áthajózott Hârşovára, ahol megkezdődött a legénység kiképzése. Július 14-én este érkezett meg a monitor Brăilára, ahol lögyakorlatokkal és együttes manőverekkel folytatódott a kiképzés.⁷

Július 6-án végeztek a három, még a júniusi viharokban felrobbant megfigyelt aknazár felszedésével és a kárfelméréssel. Miután csak három épen maradt aknát találtak, kiderült, hogy 27 akna robbant fel összesen a villámcsapások következtében. Mivel a villámvédelmet nem tudták megoldani, eltekintettek a megfigyelt aknazárak újratelepítésétől. Július 7-én a flottillát megtekintette a német 9. hadsereg új parancsnoka, Johannes von Eben gyalogsági tábornok. Az egészségtelen klímának köszönhetően a flottilla egészségügyi helyzete továbbra is rossz volt, számos maláriás, illetve vérhasszerű tüneteket mutató megbetegedés történt.⁸

Július második felében a Duna-hadsereg körzetében nagy, román–orosz támadást vártak, ami végül elmaradt. Frissen fogságba esett hadifoglyok elmondása szerint július 18-án indult volna a támadás. Az Alexandru Averescu tábornok által kidolgozott tervek szerint a román fronton július 22-én kezdődött meg a tüzérségi előkészítés. A Galați-ban lévő ütegek július 16-ától kezdték fokozni a tüzüket, majd július 22-étől 24-éig éjjel-nappal lőtték Brăilát és a Chiciul-szigetet. Július 24-én megindult Măraşti irányába a támadás, Galați körzetében azonban – mint azt már említettük – a támadás elmaradt. A Kerenszkij-offenzíva összeomlása miatt az oroszok kérték a román támadás leállítását, de a románok augusztus 1-jéig folytatták az előrenyomulást. A várt támadás elhárítása érdekében a hosszú csövű (L/45) 12 cm-es ágyúkkal felszerelt monitorokat a dokknál szorosan a rakparthoz kötötték, hogy közvetett irányzással Vadeni körzetét lőjék. Ebből a célból a Baldovineşti-ben létesített megfigyelőállás és a monitorok között a Duna partján telefonvonalat fektettek le. Miután 24-én éjszaka az ellenséges tüzérségi tűz alábbhagyott, és a támadás sem indult meg, úgy döntöttek, hogy a monitorok a lövegcsövek és a lőszer kímélése érdekében nem kapcsolódnak be a tüzérségi párbajba.⁹

Miután felderítési jelentésekből kiderült, hogy az ellenség erői egy részét észak felé csoportosítja át, elrendelték a vasúti személyforgalom teljes tilalmát, hogy a hasonló saját csapatmozgásokat végre lehessen hajtani. Brăilába érkezett egy német légvédelmi vonat (*Flakzug*), amely átvette a Duna-flottillától a város légvédel-

⁷ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1125.”

⁸ Uo.

⁹ Uo. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1227.”

mét. A támadás elmaradása után a Duna-flottilla visszatért a szokásos napi rutinhoz, és ismét az aknazárak kérdése került előtérbe. Az egyre alacsonyabb vízállás miatt sok akna a felszínre került, így az ellenség célpontjaivá váltak. Különösen az isacceai zár volt ennek kitéve. Itt tutajokat úsztattak rá a zárra, és a partról lőtték a látható aknákat. Mindezek ellenére július végéig a románoknak egyetlen aknát sikerült ily módon megsemmisíteniük.¹⁰

Érdekes adaléka az al-dunai német–osztrák–magyar rivalizálásnak, hogy Lucich Károly sorhajókapitány az elsősorban az aknazárakról folytatott július 18-ai bukaresti tárgyalásáról beszámolva ennek eredményét nem, csak azt a tényrt tartotta fontosnak megemlíteni, hogy a németek leszerelték két felfegyverzett gőzösüket, és visszaadták azokat a Bajor Lloyd Hajózási Részvénytársaságnak. Ezzel megszűnt a rövid életű császári német Duna-flottilla. Lucich alig titkolt elégedettséggel állapította meg, hogy a német hadilobogó eltűnik az Al-Dunáról.¹¹

Július 17–18-án a VÁG gőzösen az összes, a flottillához beosztott kormányos Giurgeni-ig hajózott, felmérni az alacsony vízállásnál a mederviszonyokat. Ezzel egy időben a II. monitorosztály együttes manővergyakorlatokat tartott a TEMES vezetésével. Július 18-án a dinamója kicserélését követően a SAVA visszatért Brăilába, és ekkor első alkalommal horgonyzott egy helyen a flottilla mind a tíz monitora. Július második felében a kínzó hőségben az alakulat egészségügyi helyzete tovább romlott: jelentősen nőtt a maláriás esetek száma, aminek következtében sokan szolgálatképtelenné váltak, valamint szaporodtak a vérhasszerű megbetegedések is, melyek a korábbiaknál súlyosabb tünetekkel jelentkeztek.¹²

A román offenzíva kifulladására, majd az augusztus 6-án meginduló saját offenzíva a hónap első felében változatos feladatok elé állította a Duna-flottillát. Augusztus legelső napjaiban demonstrációs célú ellenséges előretöréseket vártak Brăila körzetében. Miután a szárazföldi csapatok nem rendelkeztek elegendő számú nagy lőtávolságú tüzérségi eszközzel, a város előterének, illetve a török 15. hadosztály állásainak védelmében augusztus 4-én reggel kilenc órától a SAVA tüzet nyitott a Vadeninél mintegy 11 kilométerre húzódó ellenséges állásokra. A monitor tizenkét lövést adott le a toronylövegeiből. Két nappal később az ellenség meghátrált, és felmerül az ötlet, hogy a flottilla intézzen támadást Galați ellen a vízszavonulás megzavarására. Egy ilyen támadás végrehajtása előtt fel kellett szedni a Chiciul-szigetnél lerakott saját aknazárat, valamint a Szeret torkolata alatti folyamszakaszt át kellett kutatni. A folyamaknász-osztag már augusztus 6-a éjszakaijában meg is kezdte a zár felszedését.¹³

¹⁰ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donaufflottillenkommando Res. Nr. 1227.”

¹¹ Uo.

¹² Uo.

¹³ Uo. „K.u.k. Donaufflottillenkommando Res. Nr. 1285.”

A Duna jobb partja a Chiciul-sziget déli csúcsának vonalában lévő előretolt bolgár állásoktól lefelé már román–orosz kézben volt, ezért felderítésre, valamint az aknaszedők biztosítására ideküldték a 115. porosz királyi népfelkelő ezred egyik századát. A jobb part felderítése mellett a porosz katonák feladata volt segédkezni a nehezebb aknák partra vontatásában. A jó látási viszonyoknak, illetve annak köszönhetően, hogy a románok nem vették észre az aknaszedő tevékenységet, az augusztus 6-áról 7-ére virradó éjszaka sikerült egy 300 méter széles utat nyitni a zárban. A következő éjszaka egy hatfős, utászokból álló őrzőjáratot az ellenséges vonal közvetlen közelében felfedeztek, és a rájuk zúdított géppuskatűzben mindannyian odavesztek. A lövések hangjára a galati-i tengerészlaktanyánál lévő útegek löni kezdték a helyszínt. Mindezek ellenére az aknaszedési munkák tovább folytak, és sikerült a másik két zárban is egy-egy 300 méteres átjárót nyitni.¹⁴

Miután az ellenség figyelmét felkeltették, a román aknazárak felderítése csak a jobb parton való előnyomulással volt kivitelezhető. E célból a porosz népfelkelő század két támadást indított, egyet 9-én, egyet pedig 12-én éjszaka. Mindkét támadás eredménytelenül zárult, sőt, a poroszok érzékeny veszteségeket szenvedtek, a századparancsnokok is fogságba estek. A kudarcot részben a tereppel magyarázták, mely sokkal inkább a védőknek, mint a támadóknak kedvezett. A küzdelemben egyik éjszaka sem tudtak beavatkozni a monitorok és az őrnaszádok, ezt a jelentésben a terep átláthatatlanságával és a harc közben összekeveredő csapatokkal indokolták. Mivel az ellenség (valószínűleg oroszok¹⁵) augusztus 10-étől megerősítette az állásait, az a döntés született, hogy a velük szemben álló csapatokat meg kell erősíteni, többek közt két tábori löveggel. A lövegek beérkezéséig a további felderítő tevékenységet felfüggesztették.¹⁶

A helyzet gyorsan változott: a Focșani felé indított offenzíva lelassult, majd egy meglepetésszerű orosz támadás augusztus 12-én a Duna-hadsereg balszárnyán lévő bolgár hadosztályt visszanyomta a Buzoul és Balta közti állásaiból. Ennek következtében az offenzív tervek feladták, és ismét a védekezésre koncentráltak. Az ellenséges aknazárak felkutatásával felhagytak, és felmerült a Chiciul-sziget kiürítése is. Utóbbi esetben ugyanis a part és a sziget közti kis folyóág az alacsony vízállás miatt teljes kiszáradással fenyegetett, ami ellehetetlenítette volna a védelmet. Időközben a Kigurlui-tóban lévő román monitorok aktivizálódtak, és az isacceai úteget lötték. Találataik nyomán az 1. számú fényszóró teljesen tönkrement.¹⁷

¹⁴ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1285.”

¹⁵ A jelentések a legritkább esetben jelzik, hogy éppen orosz vagy román csapatokról van-e szó, általában csak az ellenség (*Feind*) szót használják.

¹⁶ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1285.”

¹⁷ Uo.

Augusztus 6-án megkezdődtek a hamburgi Carbonitwerke által szállított aknák (*Fischmine*) próbái a cég főmérnökének vezetésével. A körülményekhez képest pontos automatikus mélységbeállításuk és a szomszédos akna felrobbanása iránti érzéketlenségük miatt a flottilla sokat várt ettől az új típustól.¹⁸

Augusztus második felében továbbra is viszonylagos nyugalom jellemezte a Brăila környéki frontszakaszt. Egyedül az Isaccea elleni rendszertelen tüzérségi zavarótűz folytatódott, azonban az aknazárak jól látható aknáinak megsemmisítésével az ellenség nem próbálkozott. A Chiciul-sziget kiürítése is elmaradt, mivel az ellenség meg sem kísérelte megtámadni a szigetet. A jobb parton ugyanakkor az oroszok a sziget déli csúcsáig megerősítették az állásaikat, több géppuskát és egy kis kaliberű löveget helyezve el bennük.¹⁹

Az augusztus 6–7-ei éjszakán felszedett aknák újbóli lerakásáig a folyam biztosítása teljes mértékben a flottilla egységeire hárult. A Chiciul-sziget feladását azért sem szorgalmazták, mert a két part birtokában az ottani aknákat az ellenség már könnyedén felszedhette volna. A sziget vonalában egy négysoros aknazárat terveztek, ezt azonban csak magasabb vízállás mellett lehetett lerakni, mivel ahhoz meg kellett várni, hogy a folyó elöntse az ellenség jobb parti állásait és így ne akadályozhassák az aknarakást. Hatásos aknazár hiányában az Isaccea-ban állomásozó Kellner százados mellé rendelték a Theodor Trammer tartalékos korvetthadnagy vezette megfigyelőcsoportot, hogy Galați-ot folyamatosan szemmel tartsák. Emellett Isaccea-ba küldtek egy sodoraknaosztagot is. Feladatuk időnkénti sodorakna-támadásokkal az ellenség nyugtalanítása volt, valamint minden hegymenetben közeledő ellenséges hajó ellen tömeges támadást kellett indítaniuk. A Chiciul-szigettel szemben beásott orosz löveg a holdfényes éjszákakon jelentősen megnehezítette az őrnaszádok szokásos éjszakai járőrözését. Augusztus 31-én a VIZA őrnaszád rövid tűzpárbajba keveredett az orosz löveggel, mely végül a hajó heves tüzeiben elhallgatott.²⁰

Augusztus 17-én a flottilla megünnepelte az uralkodó születésnapját. A szövetségesek nevében Robert Kosch német gyalogsági tábornok és a török VI. hadtest parancsnoka, Ahmed Hilmi pasa tolmácsolták jókívánságaikat a BOSNA fedélzetén. A tervbe vett díszszemlét és díszebédet az uralkodó parancsának megfelelően le kellett mondani. A köszöntők után a Károly Csapatkeresztek átadására került sor, délután pedig az özszes egység csónakjainak részvételével regattát rendeztek.²¹

¹⁸ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1285.” – A hamburgi székhelyű Sprengstoff AG. „Carbonit” a háború előtt számos országba exportált aknákat. A bevált konstrukció bizonyos elemeit a britek a háború alatt lemásolták. A háború idején a gyár az aknák mellett repülőbombákat gyártott.

¹⁹ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1361.”

²⁰ Uo.

²¹ Uo.

Szeptember első fele még az előző hetekhez képest is nagyobb nyugalomban telt. Az ellenséges útegek néha Isacceát vagy a Chiciul-szigetet lőtték, aktivitásuk ennyiben ki is merült. A sodoraknaosztig időnként elindított néhány aknát az ellenség nyugtalanítása céljából. Szeptember 4-én a légvédelem lelőtt egy elszabadult ellenséges kötött ballont. Szeptember 9-én Galați-tól északra több heves robbanást hallottak. A felderítésre kiküldött repülő megállapította, hogy egy lángra kapott ellenséges lőszerszállító vonat robbant fel.²²

Szeptember 4-én meglátogatta a Duna-flottilla parancsnokságát Max Ritter von Förster vezérkari alezredes, a Mackensen-főparancsnokság mellé rendelt új osztrák–magyar vezérkari tiszt. Szeptember 8-án a HEBE törzshajón megemlékeztek a Duna-flottilla Duna-hadsereg alá rendelésének első évfordulójáról. A hadsereg parancsnoka, Kosch tábornok dicsérő szavakkal ecsetelte a flottilla helytállását a román háborúban. A nagy melegek elmúltával és a rovarok számának csökkenésével az élet elviselhetőbbé vált a hajókon, de a maláriás esetek száma továbbra is magas maradt.²³

Szeptember második felében még mindig nyugalom honolt a Duna-hadsereg teljes frontszakaszán, melyet csak néha szakított meg az ellenséges tüzérség szórványos tüze. Brăila körzetébe sokszor repültek be ellenséges repülők, de a flottilla egységei mellett a légvédelmi vonat erős tüzebe ütköztek. A TEMES monitornak többször nyílt alkalma 9 cm-es légvédelmi lövegeinek kipróbálására. Tovább folytatódott szabálytalan időközönként a sodoraknák indítása. Szeptember 28-án az aknákat elindító csónak ellenséges puskatűzbe került, de sikerült veszteség nélkül végrehajtani a feladatát.²⁴

A hónap nagy eseménye II. Vilmos császár találkozója volt Cernavodän Ferdinánd bolgár királlyal. A német császár látogatása végül nem várt szomorú következményekkel járt a Duna-flottillára nézve: egyik legkorszerűbb monitorja, az INN aknára futott és elsüllyedt. A Mackensen-főparancsnokság utasítására két őrnaszád (BARSCH és VIZA) 19-én elindult Ruszébe, hogy kíséretet adjanak a császárt szállító ZSÓFIA HERCZEGNŐ jachtnak. A két egység 20-án délután érkezett a bolgár városba. Ezen a napon a SAMSON és a HELENE felfegyverzett gőzösök Cernavodăra vitték a porosz 115. népfelkelő ezred díszszázadát és egy zenekart. 20-án este 9-kor az I. monitorosztály „gyakorlatra” futott ki, a BOSNA fedélzetén a Duna-hadsereg vezérkari főnökével, Hans von Werder ezredessel (Kosch tábornok szabadságon volt), az INN fedélzetén pedig a flottilla parancsnokával, Lucich Károly sorhajókapitánnyal. 21-én reggel 7:30-kor a monitorok egy sorban lehorgonyoztak a cernavodäi vasúti híd alatt. A tisztek és a legénység csak ekkor tudták meg, hogy II. Vilmost várják. Ferdinánd időben megérkezett, azonban a ZSÓFIA HERCZEGNŐ délután 3 helyett csak 5 órára ért oda kormányhiba miatt.²⁵

²² HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1419.”

²³ Uo.

²⁴ Uo. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1462.”

²⁵ Uo.

A késedelem miatt Vilmosnak nem jutott ideje megszemlélni a monitorokat, azonban arra szakított időt, hogy a flottilla vezérkari főnökét, Max von Förster nyugállományú korvettkapitányt személyesen tüntesse ki az I. osztályú Vaskereszttel. A kitüntetését e szavakkal adta át: „Örömmel tölt el, hogy az önök haditengerészete bebizonyította, nemcsak a tengeren, hanem a folyókon és a szárazföldön is képes harcolni.” Mint látni fogjuk, Von Förster nem sokáig örülhetett az új kitüntetésnek és az uralkodói kegynek. A két őrnaszádparancsnok, Taschler Guidó és Michael Zangel a negyedosztályú Vörös Sas-rendet kapták. A monitorok másnap hajnalban indultak vissza Bräilába.²⁶ A katasztrófa a visszaúton történt meg: az INN aknára futott és elsüllyedt.

Az INN monitor elsüllyedése

A TEMES monitor 1914. októberi aknára futását és elsüllyedését követően a második jelentős veszteség 1917. szeptember 22-én érte a Duna-flottillát, az INN monitor aknára futásával és elsüllyedésével. II. Vilmos császár és Ferdinánd bolgár király szeptember 21-ei találkozóját követően az ebből az alkalomból ott tartózkodó I. monitorosztály parancsot kapott arra, hogy 22-én hajnali 4 óra után fussanak ki, és dél körül érjenek vissza Bräilába. Az alacsony vízállásra való tekintettel a hajók egymás közti távolságát 1000 méterben határozták meg. A monitorok sorrendje a következő volt: BOSNA, ENNS, SAVA és INN. A BOSNA-n tartózkodott a Duna-hadsereg vezérkari főnöke, Von Werder német ezredes, az INN fedélzetén pedig a flottilla parancsnoka, Lucich sorhajókapitány, valamint törzsfőnöke, Förster korvettkapitány. Miután sűrű köd szállt a folyóra, az indulást reggeli 5 órára kellett halasztani. Reggel 8-ra értek Hârşovához, ahol fokozták a sebességet, hogy von Werder időben visszaérhessen Bräilába. Az élen haladó BOSNA 10:50-kor a jobb partnál két uszály mellett haladt el, melyek közül az egyik tatja erősen megsüllyedt. A BOSNA fedélzetén tartózkodók úgy okoskodtak, hogy a sérülést egy elszabadult akna, vagy belső robbanás okozhatta. Úgy vélték, lehorgonyzott akna nem lehetett, mivel ezeket a vizeket II. Vilmos látogatása előtt alaposan átkutatták, valamint az odaúton a teljes hajóraj gond nélkül áthaladt ezen a szakaszon, továbbá az uszályokat vontató LATORCA gőzös sem figyelmeztető, sem segélykérő jelzést nem adott le.²⁷

A leghátul haladó INN 11 órakor ért az uszályokhoz. Az uszályok „akna” jelzést küldtek a monitor felé, mire az őrtiszt, Eduard Korparic fregatthadnagy rögtön megállította a gépeket, és értesítette a monitor parancsnokát, Lothar Leschanowsky sorhajóhadnagyot, aki megkérdezte a fedélzeten tartózkodó flottillaparancsnokot, hogy küldjenek-e át egy ladikot az uszályokra további információkért. Lucich erre igent mondott, és elhatározták, hogy 400 méterre közelítik meg az uszályokat. A völgymentben haladó monitor ekkor már 1 kilométerre elhagyta az uszályokat. A flottillaparancsnok

²⁶ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1462.”

²⁷ Uo. „I. Monitordivisionkommando S. M. Schiff »BOSNA« Res. Nr. 326.”

*1. kép: Az Inn monitor a vízrebocsátása előtt, 1914
(Fortepan 123247 – Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum/Történelmi Fényképek Gyűjteménye/
Óbudai Hajógyár gyűjteménye)*

és a monitor parancsnoka az előfedélzetről távcsővel vizsgálta a megsüllyedt uszályt, és arra a megállapításra jutottak, hogy robbanás okozta a sérülését. Mivel az uszályok hadianyagot és német katonákat szállítottak, úgy vélték, vagy belső robbanás történt, vagy repülőbomba találta el. Időközben az INN megfordult, és nagyjából a korábbi útvonalon megindult hegymenetben az uszályok felé. Abban a pillanatban, amikor megállították a gépeket, hogy elérjék a kívánt pozíciót, 11:15-kor a hajóorr jobb oldalánál detonáció történt, és egy árbocmagasságú vízoszlop csapott fel. Mindenki számára világos volt, hogy a monitor aknára futott.²⁸

Az INN parancsnoka, Leschanowsky sorhajóhadnagy jelentéséből idézzük a következőket:

„A tisztí lejáróban a következő percben a víz már elérte a lejáró keretének a szintjét, és felbukkant vérző homlokkal és jobb kézzel Gerhard Greiss fregatthadnagy. Ő a jobb-oldalt elöl lévő kabinjában volt és az ajtón keresztül menekült, miután első, ösztönös menekülési kísérlete a világítóablakon keresztül a gyorsan emelkedő víz és ablak zárt helyzete miatt lehetetlennek látszott.

²⁸ HL I. VH 4500. d. „S. M. S. »Inn« Res. Nr. 1 (P. K. Nr. 4753).”

Az őrtiszt²⁹ és a kormányos a hidról a magasba repült, és csak az mentette meg őket a szerencsétlenségtől, hogy erősen a korlátba kapaszkodtak. A gépházfedélen álló kilenc ember nagy ívben lerepült a fedélzetről. Lucich sorhajókapitány és én, kik egymástól három méterre álltunk az előfedélzet baloldalán, elestünk, de rögtön talpra álltunk. A tatfedélzeten állók a robbanást egy, a hajó hátsó részére mért ütésnek érzékelték, de a többségüknek sikerült állva maradnia. [...]

A kabinoknál a vízbetörés olyan erős és gyors volt, hogy az ejektorokkal való szivattyúzás teljesen reménytelennek látszott, mivel a hajó előrészét egy perccel a robbanás után annyira előntötte a víz, hogy a páncélozott válaszfal előtti részbe a víz már a fedélzeti nyílásokon (láncsöveken, lejárókon) át is áramlott befelé.

A szerencsétlenség súlyos következményeit látva megparancsoltam az őrtisztnek, hogy előre menetben dolgozó gépekkel forduljon a közelebb lévő bal part felé, hogy a hajót az orrával a meder fenekére futtatva a további süllyedést megakadályozzam. Ezzel egy időben parancsot adtam a horgonyvetésre való felkészülésre, és a hídra siettem. Útközben a rádióskabin lejáratánál álló rádiósnak megparancsoltam, hogy értesítse a SAVÁ-t. Ehhez először be kellett indítani a benzinmotoros dinamót, majd sikerült elküldeni a táviratot, de aláírás nélkül, mivel a gépház elhagyásának parancsára leállították a dinamót. Mint később kiderült, a rádiós felcserélte a BK hívójelet BY-ra (VIZA).

Az őrtiszt, mielőtt én még tudomást szereztem volna az emberek vízbe eséséről, már intézkedett a készenlében álló ladik vízrebocsátására a mentésük érdekében, majd megparancsolta a másik ladik és a taton lévő motorcsónak vízrebocsátását.

A baloldali legelső kabin fedélzeti nyílásánál³⁰ néhány ember, akiket a frissen átélt élmény hatására Greiss fregatthadnagy rendelt oda rögtön a megmenekülése után, azon fáradoztak, hogy Förster korvettkapitányt, aki néhány perccel a szerencsétlenség előtt vonult vissza e kabinba, kimentsék. A fedél kinyitásakor a víz egy arasznyira állt a kabin mennyezete alatt. Miután a kezeivel hiába nyúlt be, Josef Prizovsky gépészaltiszt testével a nyílásba bújva próbálta meg a lábával elérni Förster esetlegesen víz fölé nyúló kezét, de eredménytelenül. Úgy tűnt, hogy rögtön elvesztette az eszméletét vagy meghalt.

Mikor a hídra felértem, Korparic jelentette, hogy a kormány nem működik és a hajó nem képes semmilyen irányt felvenni. Egyre mélyebbre merült és elkezdett jobbra megdőlni. Az utóbbi gyorsaságára tekintettel hátra mentem, hogy személyesen nézzem meg, mi a helyzet a gépekkel, de mielőtt ezt megtehettem volna, kénytelen voltam a gépházlejáróban álló gépüzemvezetőnek parancsot adni az olajszelepek elzárására és a gépház elhagyására, mivel a dőlés sebessége és a süllyedés mértéke miatt az úszóképesség fennmaradásával nem lehetett a továbbiakban számolni. A hajónak ebben a helyzetében a gépek további járátása nem tűnt tanácsosnak, mivel a hajócsavarok már kint kellett, hogy legyenek a vízből.

A hajóorr – mely a sodrás következtében folyásirányban állt – időközben úgy tűnt, feneket ért. A legénység megkapta a parancsot a hajó elhagyására, melyet részben ladikokban, részben úszva végrehajtottak, miután a sebesülteket partra szállították. Ezzel

²⁹ Eduard Korparic fregatthadnagy.

³⁰ Az INN esetében minden kabinhoz egy kerek, körülbelül 60 cm átmérőjű, a fedélzeten körülbelül 20 cm magas peremmel ellátott nyílás tartozott, melyet egy acélfedéllel lehetett lezárni. A fedél közepében egy kerek üvegablak volt elhelyezve, melyet még egy külön acélfedéllel lehetett lezárni.

hogy a SAVA monitort a folyamaknász-osztaggal a helyszínre hívja, illetve figyelmeztessen valamennyi hegymenetben haladó hajót.³² Az ekkor már Bräilában tartózkodó Wulff Olaf 12:15-kor kapott értesítést, hogy a LATORCA gőzös által vontatott egyik uszály aknára futott. Nem sokkal ezt követően megérkezett Korparic fregatthadnagy és a BOSNA fedélzetén jelentette Wulffnak, hogy az INN aknára futott és elsüllyedt. A BOSNA 13:10-kor kifutott két orvossal és nagyobb mennyiségű kötszerrel a fedélzetén. Egy óra múlva, 14:15-kor horgonyt vetettek az INN roncsának közelében.³³

A TEMES-sel összehasonlítva az INN aknára futása a veszteségeket illetően sokkal szerencsésebb kimenetelűnek tekinthető. A TEMES 31 halottjával szemben az INN vesztesége mindössze két halott, két súlyos és hat könnyebb sebesült volt. Max Förster mellett egy rádiós altiszt vesztette életét, aki egyike volt annak a kilenc embernek, akiket a robbanás a vízbe repített. Förster holttestét október 10-én emelték ki búvárok a roncsból. Érdemes megemlíteni, hogy az elsüllyedéskor az INN-en szolgált az a Baumgartner Ágoston MFTR kormányos, aki három évvel korábban a TEMES-en volt annak elsüllyedésekor. Akárcsak 1914-ben, ekkor is jelentős szerepe volt abban, hogy a horgonyokat sikerült kivetni.³⁴ A következő napokban az aknára futás helye felett három további aknát emeltek ki.³⁵

Az INN legénységének egy részéből Leschanowsky sorhajóhadnagy parancsnoksága alatt egy emelőparancsnokságot hoztak létre a HELENE gőzösn. A Központi Szállításvezetőség (KSZV) hajózási csoportja, értesülve a monitor elsüllyedéséről, rögtön felajánlotta a segítségét. Szeptember 27-én a Szállításvezetőség részéről Josef Tiefenthaler alezredes megtekintette a roncsot, és kedvezően nyilatkozott a kiemelés lehetőségéről. Ezután a KSZV nyolc emelőcsoportjának egyike rögtön nekilátott az elsüllyedt INN kiemelésének.³⁶ A munkában a BÖÖS, WIEN és DEUTSCHLAND gőzösök vettek részt szivattyúhajóként. A TEMES kiemelésénél alkalmazottnál komolyabb emelőplatformot készítettek: két 1000 tonnás uszályt egy trapéz keresztmetszetű, masszív acélgerendákból készült szerkezettel kötöttek össze, ez tartotta az emelőláncokat. Október 6-ára a roncsot biztosították a meder mélyebb részébe való becsúszás ellen, majd, mint már említettük, október 10-én a búvároknak sikerült Förster korvettkapitány holttestét felszínre hozni. Az emelési munkát október 22-én kezdték meg. A roncsot november 18-án hozták a felszínre, és megállapították, hogy a hajóoldal a robbanás következtében 6-7 méter hosszan szakadt be. A teljes kiemelésre december 2-án került sor, majd december 4-e és 8-a között a turnu-severini hajógyárba vontatták a monitort. Egy szemle után innen továbbindultak Budapestre. Decemberben megkezdődtek a tárgyalások a monitort eredetileg építő Ganz és Tsa, Danubius hajógyárral a hajó kijavításáról és átépítéséről.

³² HL I. VH 4500. d. „S. M. S. »Inn« Res. Nr. 1 (P. K. Nr. 4753).”

³³ Uo. „I. Monitordivisionkommando S. M. Schiff »BOSNA« Res. Nr. 326.”

³⁴ Uo. „S. M. S. »Inn« Res. Nr. 1 (P. K. Nr. 4753).”

³⁵ Uo. „MS/PK Nr. 4753.”

³⁶ Uo. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1462.”

Az INN 1917. december 15-én érkezett Budapestre. A monitor javítási és átalakítási munkáival a háború végéig a gyár már nem készült el.

Lucich Károly sorhajókapitány szeptember 24-én Bukarestbe, majd onnan Bécsbe utazott, hogy személyesen jelentsen az INN elvesztéséről. Távollétében a parancsnokságot Wulff Olaf korvettkapitány vette át. A Duna-flottillát ért veszteség miatt a Romániában lévő osztrák–magyar, valamint szövetséges parancsnokságok és a KSZV hajózási csoportjának szervei a flottilla parancsnokságának küldött táviratokban fejezték ki részvétüket. A Brăilában lévő parancsnokok személyesen keresték fel Wulffot, majd 27-én részt vettek a templomi gyászszerzertartáson.³⁷

A közös Hadügyminisztérium tengerészeti osztálya október folyamán vizsgálatot indított az INN aknára futása kapcsán. Az ügyvel kapcsolatos referátumot Franz Mirtl nyugállományú ellentengernagy³⁸ készítette. A vizsgálat három pontban próbálta meg körüljárni a felelősség kérdését. Elsőként azt, hogy lehetséges-e a folyamaknász-osztag által már átvizsgált területen utólagosan aknákat lerakni (a folyam mindkét partja a központi hatalmak kezén volt). Másodikként, hogy esetleg a folyamaknász-osztag nem megfelelően kutatta át az adott szakaszt, és helytelenül minősítette azt aknamentesnek. Harmadikként Mirtl felvetette, hogy a hajó nem kellő elővigyázatossággal manőverezett, miközben látta az „akna” jelzést és a robbanásban megsérült uszályt, ugyanis gondolni kellett volna arra, hogy nem csak egy akna lehet az adott szakaszon. Mirtl kizárta annak lehetőségét, hogy a megszállás után ellenséges katonai erők szervezeten telepítettek volna aknákat a területre. Az anyagból kiderül, hogy az INN volt parancsnoka, Leschanowsky sorhajóhadnagy felvetette azt az elképzelést, miszerint esetleg a megszállt román területek fanatizált lakossága telepítette volna az aknákat.³⁹ Mirtl ezt a feltételezést sem tartotta túl valószínűnek, tekintettel az aknák méretére, tömegére és érzékenységre. Véleménye szerint szállításuk és elrejtésük gyakorlatilag lehetetlen feladat elé állította volna az egyszerű paraszti lakosságot, és kezelésükhöz is képzett személyzetre lett volna szükség. Mirtl úgy vélte, Leschanowsky a partőrségre igyekezett áttolni a felelősséget. Szintén nem tartotta meggyőzőnek a folyamaknász-osztag állítását, miszerint frissen lerakott aknákról van szó – amit arra alapoztak, hogy egy közelben kiemelt akna gyújtóvezetékének sodrata alig volt rozsdás –, mondván, hogy az erős sodrásban lévő aknák az állandó csiszolóhatás miatt nem rozsdásodnak.⁴⁰

A második ponttal kapcsolatban kifejtette, hogy a folyamaknász-osztagot nem érheti szemrehányás, tekintettel az aknakeresés nehéz körülményeire, valamint az aknák vándorlására. Mint leírta, az orosz aknák horgonyszerkezetének nagy súlya és kialakítása

³⁷ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donaufflottillenkommando Res. Nr. 1462.”

³⁸ A nyugállományból 1914. július 31-én reaktivált Mirtl a háború alatt végig a hadművelleti iroda (Operationskanzlei) helyettes vezetője volt. Speciális szakterülete az aknászat volt. *Schmidt-Brentano* 1997–2005. II. k. 327. o.

³⁹ Mirtl ezzel kapcsolatban azt a véleményét fogalmazta meg, hogy a monitor parancsnoka a partőrségre és a folyamrendőrségre próbálja hárítani a felelősséget.

⁴⁰ HL I. VH 4500. d. „Referat über das Sinken des Monitors »INN«.”

megakadályozza ugyan a vándorlást, de mivel maga a folyómeder is vándorol, az aknák ezt kénytelenek követni. Hozzátette azt is, hogy a folyómeder egyenetlenségei, vagy az aknák horgonyköteleire rakódó hordalék növényzet miatt az aknakeresésre használt eszközökkel nem minden aknát lehet kifogni, ezért az aknamentesnek nyilvánított vizeken is érhetik meglepetések a hajósokat.⁴¹

Az INN manővereivel kapcsolatban Mirtil azzal kezdte, hogy e pont vizsgálatánál lényegtelen, hogyan kerültek az aknák a már aknamentesnek nyilvánított szakaszra. Megállapította, hogy a félig elsüllyedt uszályt és az „akna” jelzést látva a területet azonnal aknaveszélyesnek kellett volna minősíteni, és mivel az uszály személyzete nem volt életveszélyben, nem lett volna szabad visszafordulni, legfeljebb egy motorcsónakot odaküldeni. Emellett a folyamaknász-osztagot kellett volna rögtön értesíteni. A BOSNA monitor odahívását is hibának tartotta, mely egy újabb hadiegység elvesztéséhez vezetett volna. Végezetül megállapította, hogy a monitor elvesztését az okozta, hogy minden komoly ok nélkül visszafordultak vele egy kétségkívül aknaveszélyes szakaszra.⁴²

A tengerészeti osztály 1917. október 29-én értesítette a flottilla parancsnokságát a vizsgálat eredményéről. Ebben részben rövidítve, részben szó szerint a Mirtil ellentengernagy által leírtakat ismételték meg, a végkövetkeztetés kivételével. Míg Mirtil egyértelműen a monitor parancsnokát (és közvetve a fedélzeten tartózkodó flottillaparancsnokot) nevezte meg felelősként, addig a tengerészeti osztály a levél végén annyit állapított meg, hogy a rendelkezésére álló jelentések és helyszínrajzok nem elégségesek a döntés meghozatalához, azok további kiegészítése szükséges.⁴³ A fentiek alapján úgy tűnik, a haditengerészet vezetése – Mirtil véleményével ellentétben – nem igazán akart felelősöket megnevezni az ügyben. Leschanowsky új parancsnoki beosztást kapott, még ha annak presztízse meg sem közelítette a korábbiét: mint azt már említettük, a HELENE felfegyverzett gözös parancsnoka lett.

A háború után a román hírszerzés főnökére hivatkozva lábra kapott egy elmélet, miszerint a románok, ismerve II. Vilmos útvonulát, aknákat raktak volna le Brăila felett. E szerint a terv az volt, hogy a császárt szállító hajót a ködben egy parton elhelyezett szirénával, egy szembe jövő uszályvontát utánozva, az aknamezőre csalják. Az elméletnek több változata van, az egyik szerint a ZSÓFIA HERCZEGNŐ jachtot, a másik szerint az egyik monitort csalták volna aknára.⁴⁴ Mint láttuk, Leschanowsky egy hasonló elmélettel már rögtön az aknára futás után előállt, Mirtil ellentengernagy pedig igen valószínűtlennek tartotta, hogy a szóban forgó aknákat frissen rakták volna le. Utóbbival egybehangzóan Marian Sârbu is spekulációnak nevezi könyvében ezt az elméletet, amit a román levéltári források egyáltalán nem támasztanak alá.⁴⁵ A fentiek alapján

⁴¹ HL I. VH 4500. d. „Referat über das Sinken des Monitors »INN«.”

⁴² Uo.

⁴³ Uo. „MS/PK 4753.”

⁴⁴ Prasky 2004. 114. o. és Stănescu–Crăciunoiu 2000. 215. o.

⁴⁵ Sârbu 2002. 90. o.

a diverzáns aknarakásból nagy valószínűséggel egy szó sem igaz, hanem a románok által 1916. december 21-én Brăila felett 17 km-re lerakott 40 orosz érintőakna közül került el legalább 5-6 a felszedést, és vándorolhatott a folyófenékkal néhány kilométert lefelé.⁴⁶

A Duna-flottilla tevékenysége 1917. október–december folyamán

Október első felében a front helyzete alapvetően nem változott, azonban az ellenséges tüzérség aktivitása fokozódott. Október 9-én, majd a következő napokban Galați-ból egy löveg rendszeresen löni kezdte a brăilai kikötőt. Úgy vélték, ez egy 15 cm-es haditengerészeti löveg lehetett. Október 11-én délután Vadeniből egy újabb 15 cm-es haditengerészeti löveg lötte a brăilai vasútállomást, azonban túl sok kárt nem okozott. A Chiciul-sziget állandó tűz alatt állt Galați-ból. Az őrzőosztagok is lötték, 3-án néhány lövedék 20 méterre a WELS-től csapódott vízbe. Az ellenséges repülő tevékenysége a korábbi szinten maradt. Az egyik felderítő repülőgép az INN elsüllyedésének helye felett akart átrepülni, de a kiemelési munkák védelmére odatelepített légvédelmi löveg visszafordulásra kényszerítette. Október 5-én repülőgépek bombatámadást intéztek a Chiciul-szigetre telepített 5,7 cm-es ágyúk lőszerraktára ellen, az egyik bomba 50 méterre robbant a raktártól, de kár nem keletkezett. Megnőtt azoknak az eseteknek a száma, amikor repülőgépek ügynököket tettek le a központi hatalmak vonalai mögött. Az egyik, a tábori csendőrség által elfogott ügynöknél több postagalamb volt.⁴⁷

A Duna vízszintjének gyors apadása szükségessé tette a folyó újbóli átkutatását, különösen azokon a helyeken, ahol korábban ellenséges aknazárakat találtak. A folyamaknász-osztag a Lupului-sziget nyugati ágát fésülte át, ahol korábban egy román érintőakna-zárakat szedtek fel. Ezután a Borcea-csatornát kutatták végig, de aknákat nem találtak. Az utászok Cernavodă, Siliștia és Kalimok környékét vizsgálták át, egy aknát találva. A KSZV III. kirendeltsége (Orsova) jelezte, hogy Turnu-Severin közelében egy megfigyelt aknát láttak. A folyamaknász-osztag kiemelte azt, és hatástalanítás után a turnu-severini hajógyárba szállította. Úgy vélték, ez a 700 kg-os orosz megfigyelt akna a még 1915-ben Kladovónál lerakott aknazárakból sodródott a megtalálás helyére. Október első felében 100 sodorakna érkezett Polából, valamint megjött a hamburgi Carbonit-gyár második 60 darabos aknazártelepítője. Utóbbiak lerakásra való előkészítése megkezdődött, azonban a Chiciul-szigetnél tervezett aknazár telepítését csak akkor lehetett megkezdeni, ha az emelkedő vízszint már visszazorította az orosz csapatokat jobb parti állásaikból.⁴⁸

⁴⁶ Prasky 2004. 115. o. és Negrescu 1920. 73. o.

⁴⁷ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1544.”

⁴⁸ Uo.

Az INN roncsát Wulff korvettkapitány kíséretében megtekintette nagyunyomi Sényi Péter korvettkapitány, a budapesti Haditengerészeti Különítmény vezetője, valamint Silvius Morin hajótervező főmérnök. Tiefenthaler alezredes, aki az emelési munkák idejére ideiglenesen a Duna-flottilla alárendeltségébe került, ismét pozitívan nyilatkozott a kiemelésről. A monitor lövegtornya köré egy láncot hurkoltak, aminek a végét a parton rögzítették. A második láncot épp akkor helyezték el, amikor a fenti bizottság megtekintette a roncsot. Mint már említettük, a bűvároknak október 10-én sikerült bejutniuk a tiszt kabinokba és kiemelni Max von Förster korvettkapitány holttestét. Förster földi maradványait másnap Bräilába szállították, majd onnan vonaton továbbvitték Bécsbe. Temetésére október 18-án került sor a bécsi Zentralfriedhofban.⁴⁹

Október közepéig sikerült kiüríteni az INN legénységi helyiségeit. A ládában elhelyezett holmi egy része még használhatónak bizonyult. A kiürített helyiségek fedélzeti nyílásait lezárták és szigetelték. A kiemelési munkák védelmére a Lupului-szigetről áthoztak egy légvédelmi ágyút, valamint egy őrnaszád folyton a helyszínen tartózkodott. Bräilából a telefonösszeköttetést is kiépítették az emelőcsoporttal a gyorsabb kommunikáció érdekében.⁵⁰

A flottilla legénységének egészségi állapota az időjárás hűvösebbre fordulásával jelentősen javult, ugyanakkor Hollósy Sándor fregatthadnagyot tifuszgyanúval kórházba kellett szállítani.⁵¹ Később bebizonyosodott róla, hogy tényleg tifuszos, és egy német hadikórházba került, ahonnan csak december közepén távozhatott.⁵²

Október második felében nyugalom jellemezte a Bräila környéki frontszakaszt, amit csak néha zavart meg ellenséges tüzéségi tűz. A repülőgépek aktivitása is csökkent. Latinul felett a német vadászgépek lelőttek egy Sopwith gyártmányú orosz felderítő repülőgépet, más gépek ezután ritkán merészkedtek a központi hatalmak állásai fölé. A flottilla fő tevékenysége ebben az időszakban az aknakutatás, illetve az INN monitor kiemelési munkálatainak a folytatása volt. Az Ostrovo-csatornában megtalálták azt a három bolgár aknát, melyet az itteni saját aknazár 1917. januári felszedésekor hiába kerestek. Az alacsony vízállásnak köszönhetően most sikerült mindháromat fellelni. Október 22-én az utászok 1. számú aknaszedő járműve Raşova és Cochirleni között völgyemenetben haladva megpillantott a partra sodorva egy üledékkal vastagon elborított aknát. Alaposabb vizsgálatot követően kiderült, hogy egy addig ismeretlen megfigyelt aknazárra bukkantak. Az aknát 1–1,5 méter vastag üledék borította, s mivel a robbantóállomást leszerelték, csak a vakvéletlenül múlt, hogy a zárat felfedezték. Október végéig négy aknát sikerült kiemelni. A zsákmányolt aknákból, melyeknek

⁴⁹ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1544.”

⁵⁰ Uo.

⁵¹ Uo. – Érdekességképp megemlítjük, hogy Csűrös Lajos tartalékos tengerészszászlóst, későbbi tengerészkapitányt súlyos neuraszténiával Budapestre szállították egy orvos kíséretében. Csűrös írta később az 1942-ben megjelent *Tengerek, hajók, háborúk* című könyvet.

⁵² HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1900.”

a felhasználását nem tervezték, 2,5 tonna lőgyapotot szereltek ki. Az ismeretlen robbanószeret tartalmazó aknákat a haditengerészet utasításának megfelelően Hârşova alatt két kilométerrel felrobbantották. Az UNA felfegyverzett gőzöst ideiglenesen átadták a folyamaknász-osztagnak, akik azt a Carbonit-aknák lerakására alkalmazták.⁵³

Az INN roncsán a monitor egykori legénységének részvételével folytak tovább a munkák. Október 16-a és 22-e között a fedélzeti berendezéseket megtisztították az üledéktől, a fényszórókat és a tartalék horgonyt leszerelték, majd kiemelték. A rácsárbcot lefűrészelték és eltávolították a roncsról. Október 22-én a munkálatok új fázisba léptek: aznap sikerült az első négy emelőláncot behúzni a hajótest alá. A hónap végéig összesen kilenc emelőláncot húztak be. Polából ismét elhozták a HERKULES műszaki-mentőgőzös egyik motoros szivattyúját, mely a TEMES kiemelésénél már bizonyított, és a SAMSON gőzös orrfedélzetén helyezték el.⁵⁴

Október 16-án a svéd Sparre báró, fregattkapitány (*Komandörkapten*) tekintette meg a flottillát Brăilában. Október 29-én Waldemar porosz herceg látogatta meg Brăilát, ahol megszemlélte a SAVA monitort és az ERZHERZOG FRANZ FERDINAND kórházhajót. Cernavodă felé továbbutaztában hosszan megállt megnézni az INN kiemelési munkálatait.

Ugyancsak október 16-án Budapesten szolgálatba állt a LELEK gőzös (ex NYIKOLAJ), és völgymenetben elindult Brăila irányába. Propellerhiba miatt azonban útját Turnu-Severinben meg kellett szakítania, ahol október 23-a és 31-e között javítás alatt állt.⁵⁵ Az orosz NYIKOLAJ tengeri gőzöst még 1916-ban zsákmányolták Romániában, majd Turnu-Severinbe vontatták telelni. A hajó 1917 májusában már Budapesten volt, s ekkor már a LELEK nevet viselte. Mint megállapították, a gőzöst az oroszok valószínűleg aknák és egyéb anyagok szállítására használták. Május végén az a döntés született, hogy a gőzöst üzemképes állapotba hozzák, és a legszükségesebb átalakításokat elvégezve a folyamaknász-osztag anyaghajójaként állítják szolgálatba. Ettől az osztag mobilitásának jelentősen növekedését várták. A munkákkal a budapesti Schlick–Nicholson hajógyárat bízta meg a haditengerészet.⁵⁶

November első felében a front Brăila környékén továbbra is csendes volt, csak néha érte egy-egy ágyúlövés a Chiciul-szigetet. A hónap elején a németek a dobrudzsai Garvannál egy 10,5 cm-es üteget állítottak fel Galaţi-cal szemben. November 3-án a Szeret torkolatánál két ellenséges tendert (szerhajót) láttak, ezeket tömeges sodorakna-támadással távozásra készítették. November 2-án Lucich sorhajókapitány Bukarestbe utazott a Mackensen-főparancsnokságon egyeztetni a flottilla teleléséről, onnan 5-én tért vissza. Eközben 4-én Brăilában megünnepelték az uralkodó, Károly névnapját. November

⁵³ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1653.”

⁵⁴ Uo.

⁵⁵ Uo.

⁵⁶ Uo. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 724.”

6-án a LELEK gőzös csatlakozott a folyamaknász-osztaghoz, felváltva a TULLN motoruszályt, amely Budapestre indult javításra.⁵⁷

Az INN monitor kiemelési munkái tervszerűen haladtak, noha az anyag gyengesége miatt több láncszem eltört. A hajót sikerült egyenesbe állítani és addig emelni, hogy a felépítmény teteje a vízfelszín fölé került, így megkezdődhetett a 7 cm-es légvédelmi ágyúk leszerelése. Azzal számoltak, hogy a főfedélzet (páncélfedélzet) a hónap második felében szintén a felszín fölé kerül.⁵⁸

A Duna-flottilla telelése ügyében Lucich november 12-én ötnapos szemleútra indult Turnu-Severinbe és Orsovára. A német kérés az volt, hogy tekintettel kiemelt gazdasági jelentőségére, a KSZV hajóállománya részére hagyják teljesen szabadon a giurgiui kikötőt. A monitorok, az őrnaszádok és az ellátásukhoz szükséges uszályok számára a flottillaparancsnok egy ezerméteres partszakaszt foglalt le Turnu-Severinben a hajógyártól lefele. A felfegyverzett gőzösök, a kórházhajó és a vonat maradék uszályai számára Orsován jelölt ki kikötőhelyet. Lucich Orsován megszemlélte a haditengerészeti hadtápállomást.⁵⁹

A november 7-ét követően Oroszországban alakult bolsevik kormány nem akarta, de nem is tudta volna folytatni a háborút. November folyamán többször is fegyverszüneti ajánlatot tettek az összes harcoló félnek. Az antanthatalmak erre hivatalosan nem is válaszoltak. A brüilai frontszakaszon az orosz hadsereg folyamatos erodálódása ellenére fennmaradt bizonyos harctevékenység: időnként a tüzérség lőtte a Chiciul-szigetet, valamint néha orosz felderítő repülőgépek repültek át a vonalakon. A német repülők rövid idő alatt négy orosz kötött ballont lőttek le. November 28-án az eddig a flottillához tartozó két utász aknaszedő pontont Belgrádba vezényelték, ahol a délnyugati front alárendeltségébe kerültek. A Mackensen-főparancsnokság rendeletére a német WEICHEL páncélmotorcsónak a flottillától átkerült az al-dunai német folyamrendőrséghez.⁶⁰

November 18-án délután két órakor, ünnepélyes keretek közt, Kosch tábornok jelenlétében az INN fedélzetét a víz fölé emelték. A tartógerendák tehermentesítése érdekében az épen maradt helyiségekből kiszivattyúzták a vizet, majd megkezdték a 19 négyzetméter nagyságú lék ideiglenes befoltozását. November 16-án a helyszínre érkezett Visintin arzenálmester a monitoron lévő lőszerkirakodásának irányítására. A kirakott lőszeret megtisztították, konzerválták, és a haditengerészet polai Arzenáljába szállították. Az emelési munkák előrehaladtával Tiefenthaler alezredes visszatért a KSZV-hez, és a munkák irányítását az időközben korvettkapitánnyá előléptetett Leschanowsky vette át.⁶¹

⁵⁷ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1745.”

⁵⁸ Uo.

⁵⁹ Uo.

⁶⁰ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1818.”

⁶¹ Uo.

November 18-án hálaadó istentiszteletet tartottak Brăilán, megemlékezve arról, hogy két hónappal korábban a német uralkodó milyen életveszélytől menekült meg. Ezen a flottilla összes, szolgálatban nem lévő tisztjének kötelező volt a részvétel. Az istentisztelet után Kosch tábornok beszédet mondott a BOSNA fedélzetén, majd német kiüntetésekkel adott át négy tisztnek, valamint húsz altisztnek és matrónának. Négy nappal később, 22-én a Carbonit gyár mérnökének a jelenlétében a Măcini-ágban sikeresen kipróbálták a hamburgi cég új folyami aknáját (*Flußstreumine*), mely a vízszint ingadozása ellenére is automatikusan mindig az előre beállított mélységben maradt.⁶²

Miután a szovjet fegyverszüneti felhívásra csak a központi hatalmak válaszoltak, december 3-án Breszt-Litovszkban megkezdődtek a fegyverszüneti tárgyalások. Először tíznapos, majd december 15-én huszonnyolc napos fegyverszünetet kötöttek. Csak heves vita után fogadták el a szovjet félnek az antantra is tekintettel lévő javaslatát, miszerint a frontvonalakat egyik fél sem lépi át. Miután az antant továbbra sem válaszolt a szovjet ajánlatra – mivel Lenin és új rezsimjének a bukására játszottak –, december 22-én az oroszok megkezdték a béketárgyalásokat a központi hatalmakkal. Oroszország háborúból való kiválása Románia számára is lehetetlenné tette a háború folytatását. December 7-én Focşaniban megkezdődtek a fegyverszüneti tárgyalások a központi hatalmak és Románia között. Az előbbieket delegációját a német Curt von Morgen altábornagy vezette, osztrák–magyar részről Oskar Hranilović von Cvetassin vezérőrnagy vett részt benne. Az oroszokat Anatolij Kelesevszkij, a román felet Alexandru Lupescu tábornok, a vezérkari főnök helyettese képviselte. A fegyverszünetet 9-én késő este írták alá, és azonnal hatályba is lépett. Hatálya területileg a Dnyesztertől a Duna torkolatáig terjedt.

December elején lényeges változás történt a Duna-flottilla életében: Lucich Károly sorhajókapitány három év és két hónap után távozott a flottilla éléről. Utóda, Viktor Wickerhauser ellentengernagy⁶³ december 3-án érkezett meg Brăilába. A következő napokban bemutatkozó látogatást tett a helyi parancsnokságokon és hatóságoknál, majd 6-án formálisan átvette a parancsnokságot Lucichtól. Ezt követően mindketten Bukarestbe utaztak, ahol a Mackensen-főparancsnokságon ünnepélyes fogadást rendeztek Lucich búcsúztatására. Wickerhauser december 9-én tért vissza Bukarestből.⁶⁴ Lucich Károly az Adrián kapott új beosztást: a HABSBERG csatahajó, egyben a negyedik csatahajóosztály parancsnoka lett. Miután a következő év elején ezeket a régi hajókat kivonták a szolgálatból, 1918. február–májusban a polai Kikötőadmiralitás hadkiegészítő irodájának volt a parancsnoka, majd egy hónapig az Arzenál parancsnokának a helyet-

⁶² HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1818.”

⁶³ Viktor Wickerhauser Zágrábban született 1866-ban, a Haditengerészeti Akadémiát 1885-ben végezte el. 1917 novemberében léptették elő ellentengernaggyá, a flottilla élén 1917. decembertől 1918. júniusig állt. 1920-ban a jugoszláv hadügyminisztérium tengerészeti osztályának parancsnoka lett, nevét Wickerhauserre módosította. 1929-ben a jugoszláv haditengerészet parancsnokává nevezték ki. 1932-ben vonult nyugállományba, 1940-ben hunyt el Zimonyban.

⁶⁴ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1900.”

tese. Júniusban nevezték ki utolsó szolgálati helyére, a fiumei Haditengerészeti Állomásparancsnokság élére. Az összeomlással haditengerészeti karrierje véget ért. 1918. november 1-jén az uralkodó ellentengernaggyá léptette elő, majd Magyarországra való visszatérése után a Károlyi-kormány 1919. január 1-én nyugdíjazta.⁶⁵

December első napjaiban még az ellenséges tüzérség szórványosan lőtte a Duna-hadsereg állásait, majd a fegyverszünet megkötése után megszűnt minden harcselekmény. A fegyvernyugvás beálltát követően a Duna-flottilla parancsnoksága meg egyezett Kosch tábornok parancsnokságával a Chiciul-szigetnél lévő érintőakna-zár felszedéséről, hogy az aknákat ne tegyék ki feleslegesen a jég okozta potenciális károsodásnak. Ezt a döntést a Mackensen-főparancsnokság is jóváhagyta. A Brăila és a torkolat közti, a jövőben megnyitandó útvonal biztosítására a felszedett zár helyén megfigyelt aknák telepítését határozták el. Erre a célra Budapestről hat megfigyelt akna Brăilába szállítását kérték. Még a fegyverszünet megkötése előtt, december 1-jén megérkezett a német Carbonit aknák ötödik, egyben utolsó szállítmánya.⁶⁶

Miután december első harmadában beköszöntött a mínusz 10–12 fokos hideg, a flottilla egységeinek téli kikötőbe való vonulását nem lehetett tovább halogatni. A hajók december 7-e és 15-e között Turnu-Severinbe és Orsovára hajóztak. Brăilában csak a folyamaknász-osztag egységei, az UNA felfegyverzett gőzös, a LELEK raktárhajó és a BÁCSKA aknarakó maradt. Mivel a betegek kirakását Turnu-Severinben nem sikerült megoldani, valamint a város és Orsova között nehézkes volt a vasúti közlekedés, az eredeti tervet megváltoztatva az ERZHERZOG FRANZ FERDINAND kórházhajó végül Orsova helyett Turnu-Severinben kötött ki telelni. Az ENNS monitor kazánventilátor-hiba miatt 4-én Budapestre indult javításra. December 10-én a jégviszonyok és a kondenzátorok jegesedése miatt Dunaszekcsónél kénytelen volt horgonyt vetni. 12-én a Duna Gőzhajózási Társaság JOSEF KARL személygőzöse Bajára vontatta a monitort. Innen a KSZV bérletében álló NÜRNBERG gőzös vontatta tovább Budapestre. A magyar fővárosból a jégviszonyok javulásával tovább akarták vontatni Linzbe, a Stabilimento Tecnico Triestino hajógyár ottani fiókküzemébe, ahol eredetileg épült.⁶⁷ December második felében elindultak vele Linz felé, de az alacsony vízállás miatt Gönyűnél kénytelenek voltak visszafordulni Budapestre.⁶⁸

⁶⁵ Lucich életére lásd *Krámlí* 2018. Lucichot 1921 augusztusában mint a Magyar Nemzeti Hadsereg szervezésénél nélkülözhetetlen személyt ténylegesítették, és beosztott tábornokként a Hadtörténelmi Levéltár és Múzeumba helyezték. 1922 novemberében az önállóvá váló múzeum parancsnokává nevezték ki. 1924. január 1-jén végleg nyugdíjazták. 1928-ban József Ágost osztrák főherceg, magyar királyi herceg főudvarmester-helyettesévé nevezték ki. E hivatalt 1940-ig viselte. 1949-ben nyugdíját elvették, majd nem sokkal később Erdőbényére telepítették ki családjával együtt. 1952 márciusában itt hunyt el 84 éves korában.

⁶⁶ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1900.”

⁶⁷ Uo.

⁶⁸ Uo. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 22.”

A kiemelt INN monitort a tömítési munkák befejeztével, december 2-án délután Kosch tábornok jelenlétében ünnepélyesen eloldották a tartóláncokról. December 4-én az ACHILLES gőzös vontájában, a SAMSON gőzös és a VIZA őrnaszád kíséretében az INN elhagyta az elsüllyedés helyszínét. A ködös időben 8-ára értek Turnu-Severinbe, ahol a hajógyárban egy bizottság megvizsgálta a monitor állapotát. Másnap az INN-t sikeresen átvontatták a Vaskapu-csatornán, és december 15-én délelőtt megérkezett Budapestre, a Ganz és Társa, Danubius hajógyárba, ahol a hajó eredetileg épült. A süllyedés helyén felállított 7 cm-es légvédelmi ágyút leszerelték, és visszaadták a folyamaknász-osztagnak.⁶⁹

A fegyverszünet beálltát követően, december második felében a flottilla fő feladata – miközben egységeinek nagy többsége már a téli kikötőbe vonult – a Brăila alatti folyamzár felszedése volt, melyet a folyamaknász-osztag hajtott végre. December 28-án az ÁLMOS, a VÁG és a HELENE felfegyverzett gőzösöket a tengerészeti osztály utasításának megfelelően leszerelték. Az ÁLMOS-t vontatónak alakították vissza az újpesti hajógyárban, a másik két hajót csökkentett személyzettel a turnu-severini hajógyárba küldték.⁷⁰

Kosch tábornok parancsnoksága átadta a breszt-litovszki fegyverszünet leiratát a Duna-flottilla parancsnoksága számára. December 18-án Wulff Olaf korvettkapitányt a tengerészeti osztály utasítása alapján Breszt-Litovszkba küldték, hogy részt vegyen a béketárgyalásokon. Ugyanezen a napon Emil Domainko sorhajóhadnagy is elhagyta a flottillát, hogy Olaszországba utazva, a caporettói áttörés után a Garda-tavon megszervezze a motorcsónak-szolgálatot. December 29-én Rudmann Demeter sorhajóhadnagyot, a folyamaknász-osztag parancsnokát Bukarestbe rendelték, hogy részt vegyen az Al-Dunán a hajózás újraindítására hivatott bizottság munkájában.⁷¹

*

Az 1917-es hadiév abban különbözött jelentősen a háború megelőző esztendeitől, hogy a flottilla ekkor először nem vett részt intenzív harcokban. A Brăilánál húzódo frontszakaszt egész évben a viszonylagos nyugalom jellemezte. Azzal, hogy a térségben elmaradt az eredetileg tervezett román offenzíva, a flottilla kimaradt a nyár második felének harcaiból. Ezzel együtt elmaradt az összecsapás az osztrák–magyar és a román, valamint orosz hadihajók között. E tekintetben mindkét fél óvatosságot mutatkozott: ahogy az ellenséges hadihajók nem kíséreltek meg támadást Brăila ellen, úgy a Monarchia hadvezetése is gyorsan visszavonta a Galați elleni támadás tervét. Az év folyamán a fő hangsúly az aknahuncon volt, a flottilla tevékenysége elsősorban az aknaszedésre

⁶⁹ HL I. VH 4500. d. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 1900.”

⁷⁰ Uo. „K.u.k. Donauflottillenkommando Res. Nr. 22.”

⁷¹ Uo.

és az aknarakásra irányult. Még 1917-ben, a háború negyedik esztendejében is érezni lehetett annak a hatását, hogy a háború előtt a Duna-flottilla nem tulajdonított jelentőséget az aknaharcnak, legjobb esetben is másodlagos fontosságúnak tartva azt. Ez a gondolkodás a háború tapasztalatai ellenére tükröződik még Wulff Olafnak a háború utáni, az új magyar folyami flottilla létrehozására vonatkozó javaslatában is. Az aknaanyag továbbra is hagyott kívánnivalókat maga után: ezt mutatta, hogy a megfigyelt aknák közül több felrobbant villámcsapás következtében, valamint hogy az érintőaknák alkalmatlanok voltak a változó vízállás követésére. Utóbbi problémát az év második felében a német Carbonit-aknák beszerzésével sikerült orvosolni. A Duna-flottilla történetének második monitorvesztése, az INN 1917. szeptemberi elsüllyedése még inkább aláhúzta az aknák fontosságát a folyami harcászatban: ez a hajó, akárcsak a TEMES 1914-ben, aknára futva süllyedt el.

BIBLIOGRÁFIA ÉS RÖVIDÍTÉSEK

- HL I. VH Hadtörténelmi Levéltár (HM Hadtörténelmi Intézet és Múzeum), I. Világháborús Gyűjtemény
- Kráml* 2018. *Kráml Mihály*: Lucich Károly altengernagy, az önálló Hadtörténelmi Múzeum első igazgatója (1922–1923). *Hadtörténelmi Közlemények*, 131. (2018) Különszám. 174–183. o.
- Kráml* 2024. *Kráml Mihály*: A cs. és kir. Duna-flottilla 1917-ben. 1. rész. *Hadtörténelmi Közlemények*, 137. (2024) 4. sz. 763–788. o.
- Negrescu* 1920. *Negrescu, Nicolae*: Rolul marinei în războiul pentru întregirea neamului și recompensa finală. București, 1920.
- Prasky* 2004. *Prasky, Friedrich*: Donaumonitoren Österreich-Ungarns. Von 1872 bis zur Gegenwart. Wien–Graz, 2004.
- Sârbu* 2002. *Sârbu, Marian*: Marina Română în primul război mondial, 1914–1918. Constanța, 2002.
- Schmidt-Brentano* 1997–2005. *Schmidt-Brentano, Antonio*: Die österreichischen Admirale, 1808–1924. I–III. Bd. Osnabrück–Boppard am Rhein, 1997–2005.
- Stănescu – Crăciunoiu* 2000. *Stănescu, Raymond – Crăciunoiu, Cristian*: Marina Română în primul război mondial, 1916–1918. București, 2000.

Mihály Krámlí

THE AUSTRO-HUNGARIAN DANUBE FLOTILLA IN 1917

Part II

(Summary)

In the second part of my study, I review the activities of the Austro-Hungarian Imperial and Royal Danube Flotilla (k.u.k. Donauflottille) between July and December 1917. One of the most important events of that year was the re-commissioning of the TEMES monitor—sank in October 1914 on the Sava River and recovered in 1916—at the end of June, increasing the number of active monitors of the Danube flotilla to ten.

The main task of the corps was still the defence of Brăila near the front line. The Romanian offensive of July 1917 had originally contained a plan to attack Brăila, but this was cancelled. The idea of an attack on Galați by the Central Powers was then mooted, in which the Danube Flotilla was to play an important role. Due to the rapidly changing war situation, this plan was taken off the agenda after a few days.

During this period, the flotilla suffered its second major ship loss of the war. On 22 September, after a meeting between German Emperor William II and Bulgarian Tsar Ferdinand, the INN monitor ran into a mine on its way from Cernavodă to Brăila, and sank. The monitor was recovered in 1917 and towed to Budapest, but was not repaired until the end of the war. Following the Bolshevik takeover of Russia in November 1917, the Central Powers concluded an armistice with Russia and Romania, ceasing combat actions on the Danube in December.

Mihály Krámlí

DIE K. U. K. DONAUFLOTTILLE IM JAHR 1917

Teil 2

(Resümee)

In diesem Artikel gebe ich einen Überblick über die Aktivitäten der österreichisch-ungarischen k.u.k. Donauflottille von Juli bis Dezember 1917. Eines der wichtigsten Ereignisse des Jahres 1917 war die Wiederinbetriebnahme des Monitors Temes Ende Juni, der im Oktober 1914 in der Save versenkt und 1916 ausgehoben worden war, wodurch sich die Zahl der aktiven Monitore der Donauflottille auf zehn erhöhte.

Die Hauptaufgabe des Verbandes blieb die Verteidigung von Brăila in der Nähe der Frontlinie. Der Plan für die rumänische Offensive im Juli 1917 sah ursprünglich auch einen Angriff auf Brăila vor, der jedoch gestrichen wurde. Daraufhin wurde die Idee eines Angriffs der Mittelmächte auf Galați ins Spiel gebracht, bei dem die Donauflottille eine wichtige Rolle spielen sollte. Aufgrund der sich rasch ändernden militärischen Lage wurde dieser Plan nach wenigen Tagen wieder fallen gelassen.

In dieser Zeit erlitt die Flottille ihren zweiten großen Schiffsverlust des Krieges. Am 22. September, nach einem Treffen zwischen dem deutschen Kaiser Wilhelm II. und dem bulgarischen Zaren Ferdinand, lief der Monitor Inn auf dem Weg von Cernavodă nach Brăila auf eine Mine und sank. Der Monitor wurde noch im Jahr 1917 geborgen und nach Budapest geschleppt, konnte aber bis zum Ende des Krieges nicht mehr repariert werden. Nach der Machtübernahme der Bolschewiken in Russland im November 1917 unterzeichneten die

Mittelmächte einen Waffenstillstand mit Russland und Rumänien, der die Feindseligkeiten an der Donau im Dezember beendete.

Mihály Krámlí

LA FLOTTILLE DANUBIENNE IMPÉRIALE ET ROYALE EN 1917

Deuxième partie

(Résumé)

Dans cet écrit, je traite des activités de la flottille danubienne impériale et royale austro-hongroise (k.u.k. Donauflottille) entre juillet et décembre 1917. L'un des événements majeurs de l'année 1917 fut la remise en service, fin juin, du monitor TEMES qui avait coulé dans la Sava en octobre 1914 avant d'être remonté en 1916, portant à dix le nombre de moniteurs actifs dans la flottille danubienne.

La mission principale de l'unité restait la défense de Brăila près de la ligne de front. Le plan de l'offensive roumaine de juillet 1917 prévoyait une attaque contre Brăila, mais celle-ci fut annulée. L'idée d'une attaque contre Galați par les puissances centrales fut alors évoquée, dans laquelle la flottille danubienne devait jouer un rôle important. En raison de l'évolution rapide de la situation militaire, ce plan a été abandonné quelques jours plus tard.

Au cours de cette période, la flottille a subi sa deuxième perte de navire majeure dans la guerre. Le 22 septembre, après une rencontre entre l'empereur allemand Guillaume II et le tsar bulgare Ferdinand, le monitor INN partant de Cernavodă vers Brăila a sauté sur une mine avant de couler. Le monitor a été remonté et remorqué à Budapest en 1917, mais les réparations n'ont pas été terminées avant la fin de la guerre. Après la prise de pouvoir des bolcheviks en Russie en novembre 1917, les puissances centrales ont signé un armistice avec la Russie et la Roumanie mettant ainsi fin aux hostilités sur le Danube en décembre.

Михай Крамли

ИМПЕРАТОРСКАЯ И КОРОЛЕВСКАЯ ДУНАЙСКАЯ ФЛОТИЛИЯ В 1917-ОМ ГОДУ

Часть 2

(Резюме)

В данной статье я рассматриваю деятельность Австро-Венгерской императорской и королевской Дунайской флотилии (*k. u. k. Donauflottille*) с июля по декабрь 1917-ого года. Одним из крупнейших событий 1917-ого года стал повторный ввод в эксплуатацию речного монитора TEMES, затонувшего в реке Сава в октябре 1914-ого года и поднятого в конце июня 1916-ого года, что увеличило число действующих мониторов Дунайской флотилии до десяти.

Основной задачей военного корпуса по-прежнему оставалась оборона города Брэила, расположенного вблизи линии фронта. План румынского наступления в июле 1917-ого года первоначально включал наступление на Брэилу, однако оно не было осуществлено. В это время возникла идея нападения Центральных держав на Галац, в котором Дунайская флотилия должна была сыграть важную роль. Из-за быстро меняющейся военной обстановки этот план был снят с повестки дня через несколько дней.

Именно в этот период флотилия в ходе войны понесла вторую значительную потерю кораблей. 22-ого сентября после встречи немецкого императора II-ого Вильгельма и болгарского царя Фердинанда монитор INN, следующий из Чернаводэ в Брэилу, подорвался на mine и затонул. Монитор был поднят ещё в 1917-ом году и отбуксирован в Будапешт, однако его ремонт уже не был завершён до конца войны. После захвата власти большевиками в России в ноябре 1917-ого года Центральные державы заключили перемирие с Россией и Румынией, тем самым в декабре положив конец военным действиям на Дунае.